ÇINARALTI

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

129

HAFTALIK FİKİR VE SANAT MECMUAS

Fiyatı 25 Kuruş

Sundan, Bundan

FIRSATTAN İSTİFADE...

Beyoğlunda bay «S...», bay «N...» ye rasgelir.

Bay «S...» :

— Karımı kaybettim.

Bay «N...» fena halde şaşalıyarak:

— Ya?... Vah, vah... Başın sağ olsun!

Bay «S...» :

— Yok, canım, öyle değil... Yani tünelden çıkarken kalabalıkta kaybettim. Tabiî, eve gitmiştir, onun için seni görünce, fırsattan bilistifade şurada bir yere oturup bir kaç dadeh bira içelim, diyecektim...

NE TESİR BIRAKIYOR

— Yahu, bizim Ahmedin damadını gördün mü?

— Gördüm!

— Nasıl adam?

— İlk temasta insana ahmak gibi görünüyor?

— İkinci temasta?

— İkinci temasta, insan hakikaten ahmak olduğunu anlıyor!

VAKİT VAR.

İstasyona telâşla gelen yolcu, kondüktöre sorar:

— Ankara trenine vakit var mı?

Kondüktör:

— Çoook!

Yolcu geniş bir nefes alır. Saatine baktıktan sonra:

— Şimdi saat sekiz, daha ne kadar bekliyeceğim.

— Yarın sabah, saat sekiz buçuğa kadar!

BİR KÖYLÜ İLE BİR ŞEHİRLİ ARASINDA:

— Hemşeri, sen ohuma yazma biliyon mu?

Kendisine, böyle bir sual sorulduğundan canı sıkılan şehirli:

— Bendeniz, Galatasaray mezunuyum!

— Hemşeri, sana zanaatını sormuyon. Ohuman, yazman var mı, diye sival ediyom!

İKİ SPORCU GENÇ

— Fena halde sinirliyim. Geceleri bir dakika bile gözümü kapayamıyorum. Acaba ne yapayım?

Arkadaşı, gözünün altındaki çürümüş daireyi göstererek:

— Hemen boksa başla... Ben, ilk dersi aldığım zaman üç gün gözümü açamamıştım!

HEPSİ PEŞİN

Doktor — (Hastanın karısına) Geçen gün bana biraz takatsizlik hissediyorum, demişti, akşamları yarım bardak şarap içmesini tavsiye etmiştim, içti mi?

Karısı — Dün akşam bir aylığı peşin içti!

ŞAHİDİN CEVABI

Mahkemede:

Hâkim — Maznun, tek başına bulunduğu zamanlar kendi kendine konuşmak âdeti miydi?

Şahit — Vallahi bilmiyorum. bay hâkim, tek başına olduğu zamanlar, hiç yanında bulunmadım.

Zekâ oyunu:

Geçen sayımızdaki kavuk hikâyesinin halli:

Üçüncüsü başındaki kavuğun beyaz olduğunu söylüyor:

Beş kavuk var, üçü beyaz, ikisi siyah. Birincisi ikisinin başındaki kavuğu gördükten sonra kendi başındaki için (bilmiyorum!) diyor. Şu halde iki siyah kavuk görmüyor. İkinci ile kendisinin başındaki kavuklardan biri mutlaka beyazdır. İkinci de üçüncü ile birincinin başlarındaki kavuğu gördükten sonra: «Bilmiyorum!» diyor. Eğer kendi başındaki kavuk siyah olsaydı, birincinin başındaki kavuğun siyah olduğunu üçüncü gördüğü için ikinci beyaz diyecekti. O da bilmiyorum, dediğine göre üçüncü başındaki kavuğun beyaz olduğunu anlıyor ve padişaha vezir olmak hakkını kazanıyor.

Bir köy halkının yarısı yalancı, yarısı doğrucu imiş. Bir mahkemeye üç kişi şahadet için çağırılmış. Hâkim birincisine: Yalancı mı, yoksa doğrucu mu, olduğunu sormuş. Öbürü cevap vermiş ama, üçüncü bunu işitmemiş. Hâkim ikinciye, birinci için: (Doğru mu söylüyor, yalan mı?) diye sormuş. İkinci (yalan!) diye cevap vermiş. Üçüncüye, ikincinin doğru mu, yoksa, yalan mı söylediğini sormuş. O da (yalan!) diye cevap vermiş. Bunların hangisi doğru, hangisi yalan söylemiş?

Cevabı gelecek sayıda.

Dr. ŞÜKRÜ MEHMET

(SEKBAN)

Gureba Hastanesi CİLD ve ZÜHREVÎ hastalıkları sabık hekimi.

Hergün saat 10 dan 16 ya kadar.
İstiklâl Caddesi. Ankara apartıman 99
Telefon : 40916.

MİLLÎ PİYANGO

Talihim yok demeyin! Sizin gibi talihinden şikâyet eden bir çokları bir Millî Piyango bileti almak suretile 50 bin lira kazandı ve hiç ummadığı bir zamanda zengin oldu.

Unutmayınız ki bir Millî Piyango bileti almakla ayni zamanda memleketinize de hizmet etmiş olursunuz!

Sahibi: Orhan Seyfi ORHON
Cumhuriyet matbaası — İstanbul

KONUŞMALAR

Bay Sevin Sertesen:

— (Davet isimli manzumeniz, gençliğin rüya ve hülyalarile dolu. Bunlar ne güzel şeylerdir. Herkes bu hülyalara dalar, bu rüyaları görür. Bundan bir şiir çıkarmak için biraz daha mümaresenizi artırmalısınız. Güzel mısralarınız var. Fakat bir manzume kül halinde güzel olursa ona sahiden güzel denir.

●

Bay Şinasi Gençan:

— Dündar Akünalin şiiri, vezinsiz olduğu için veznini bulamamışsınız. Bazı gençler bunlara heves ediyor. Dündar Akünal da böyle bir iki tecrübe yapmıştı. Biz de bir iki tane bu türlü şiir neşrettik. Doğrusunu isterseniz, vezinsiz şiir olmaz. Modernizm dedikleri şekil aleyhindeki bu hareket artık iflâs etmiş sayılır. Resimde de, heykelde de gözden düştü. Sanat da, şekil de ruh kadar ehemmiyetlidir. Aramızda menfi propaganda yapanlar, ya, bu memleketle alâkası olmıyan soysuzlardır, yahut ta bu tesirlerin altında kalmış düşüncesizler. (Çınaraltı) memlekete zarar vermeden bunlarla mücadele etmiye uğraşıyor. Daima bu yolda yürüyecektir. Şiirlerinize gelince: (Müjde kuşları) isimli şiirinizde pek güzel yerler var. Fakat biraz daha bu şiirler üzerinde çalışmak lâzım. Bu manzumenin bir yerinde (gözüm yaşında) diyorsunuz. (Gözümün yaşında) demeli. Eski metinlerde bu tarzda izafet terkipleri kullanılırsa da bugün artık terkedilmiştir. (Gelip, delip, gezip, dizip) kafiyelerinin alt alta gelmesi güzel değil. Güzel kafiye, aynı cinsten olmıyan kelimelerin kafiye oluşundadır. (Yurt dileği) ditaktik bir şiir. Böyle şiirlerde yeni fikirler bulmak, bunları çok meharetle nazım şekline sokmak lâzım. (Hamamsız) kelimesinin doğrusu (anumansuz) dur. Böyle eskimiş şeri hiç kullanmamak daha dir. Bize karşı gösterdiğiniz gi ve alâkaya candan teşekkür.

●

Bay Celâl Sivrioğlu:

— (Kıra göç) isimli şiirinizde pastoral şiirlerin güzelliği var. Nazmınız kusursuz. Fakat, çok kelime kullanıyorsunuz. Bu yüzden aynı şeyleri tekrar etmek zorunda kalıyorsunuz. Bu şiire biraz daha renk, tabiat sevgisi ve hürriyet havası katsaydınız! (anda) ile (damlalarında) nın katı hocalarınız söylemiş olacaktır. ye olmadığını bu şiirinizi okuyan Biraz daha itinalı olursanız, çok daha güzel şiirler yazabilirsiniz.

●

Bay Ahmet Ülker:

— (Varacağım ben) isimli şiirinizdeki millî duygular pek güzel. Düşünüş tarzınızı çok beğeniyorum. Yalnız bunları güzel bir manzume haline koyabilmek için biraz daha çalışmalısınız.

●

Bay Ferda Aca:

— (Orada) isimli şiirinizi çok beğendim. Kelimelerin füsunu ve nazmın âhengini pek iyi sezmişsiniz. Bu manzumenizde:

Mavi akşamlarına dökülürken elmaslar,
Çözülür göz yaşları, düğümlenirdi yaslar.

Gibi nefis beyitler var. Fakat manzumenin bazı tarafları henüz katî şeklini bulamamış.

Hırçın kayalarına bir yılda doldu aklar.

Pek iyi anlaşılmıyor. Yine:

Dalları bir koncayı, kolları bülbül bekler.

Mısraı takarrur etmemiş bir duyguyu pek karanlık anlatmıyor mu? Bununla beraber sizi tebrik ederim, güzel yazıyorsunuz. Şiirlerinizi beklerim.

●

Bay Sadık Topkaya:

— Bize gelen mektupları sıraya koyuyoruz. Hepsine cevap vermek mümkün olamıyor. Kusura bakmayın. (Kardeşimin ölümü) isimli şiiriniz, sizin yaralı yüreğinizin acısını pek iyi anlatıyor ama, bu başka şey, böyle bir dertten bir şiir çıkarmak başka şeydir. İnsan, çok yakından, çok şiddetli duyduğu teessürleri yazamaz. Şiir bir sanat, bir hüner, bir istidat meselesidir. Bir şiir okuyanlar, onu yazanın duyduğu derin acıya değil, şiirin güzel olup olmamasına bakarlar. Şiir yazmayı seviyorsanız bu kadar yakından duyduğunuz acıları yazmayın. İçine, his, hayal karışan mevzuları alın. Onlarda daha çok muvaffak olursunuz.

●

Bay Turhan Özkan:

— Bahar sayımız için gönderdiğiniz şiire teşekkür ederiz. Pek güzel yazmışsınız. Fakat bu manzumede eskimiş kelimeler ve teşbihler var. Meselâ:

Yârin tel tel saçından dökülen kokular var.

Mısraında (yâr) eskimiş bir tâbirdir. Şimdi buna (sevgili) diyoruz. Hâmit:

Ey yâr şu nevbahar sensin!

Diyor. Yahya Kemal:

Bendim geçen ey sevgili sandalla denizden.

Diye hitap ediyor. Şiirde teşbihler, istiareler gibi kelimeler, tâbirler de eskimektedir. (Yârin saçı) ve (yârin saçından dökülen kokular) da böyle. Zevkimizle beraber mütemadiyen kelimeler ve tâbirler de değişmektedir. Nazmın nesci ve ritmi de. Siz, bizden daha genç olduğunuz için bunlara bizden fazla dikkat etmiye borçlusunuz.

●

Bay Ahmet Büke:

— Nazım nesirden büsbütün ayrı bir şeydir. Güzel bir şiir yazmak için, nazım tekniğine iyice alışmak, sonra buna şahsiyetimizi koymak lâzım. Eğer, uzunca bir mümarese devresi geçirmemişsek, muvaffak bir manzume yazamayız. Şiire çok istidadımız olsa bile. Sizin için böyle bir mümarese devri geçirmek lâzımdır.

●

Bay İskender:

— Gönderdiğiniz resimlere teşekkür ederiz. Fakat bu tarzda resimler işimize yaramaz. Bizim istediğimiz dükkânlarda satılan resimler değil, orada sizin tarafınızdan veya dostlarınız tarafından çekilmiş resimlerdir. Sonra bu resimlerin çekilmesinde hepimizi alâkalandıran bir şey olmalı. Buna dair malûmat ve izahat vermelisiniz. Mecmuamızın muhabirliğini yapmak istiyorsanız, lûtfen bu ricalarımızı yerine getirin. Adresiniz ve isminiz pek vazıh değil.

GÖZLERİN

— Üstadım Rıza Tevfik'e —

İçinde kıpkızıl şimşekler saçan,
Bir siyah geceye benzer gözlerin.
İnsana yepyeni bir diyar açan
Sevda yollarını çizer gözlerin.

Bazan siyah olur, bazan lâcivert,
Bazan çok munistir, bazan taştan sert,
Herkesin içine salar bin bir dert;
Herkesi bir türlü üzer gözlerin.

Ne tatlı ümitler verir o bize,
Ne yüce başları getirir dize,
Ne aşka inanır, ne kanar söze;
Ne mağrur kalbleri ezer gözlerin.

Şemsi BELLİ

GELEYİM

Bekle anam bekle, yolumu bekle,
Lâle sünbül açılsın da geleyim..
Ayrılık acını, gönlünde sakla
Yellibelden geçilsin de geleyim...

Aşamadım karlı dağın karından,
Duramadım yüreğimin korundan;
Bu salıda, (1) ekinlerin birinden
Deste deste biçilsin de geleyim.

Üzüm çıksın, salkım, salkım yenilsin..
Sergi(2) gelsin, Bozburuna inilsin;
Kuru üzüm çuvallara konulsun.
Gözerbaşı (3) seçilsin de geleyim..

Odun çekin, Ağılcıkın dağından,
Üzüm toplan Karakoyak bağından;
Köygedikin, Mezarlıkın sağından
Bağ evine göçülsün de geleyim..

M: Sami Sungur

---

(1) Salı = Bir sene boş kalan, bir sene ekilen arazinin ekilişi.

(2) Sergi = Yaş üzümleri kurutmak için güneşin en çok değdiği bir yere serilmesi. «Bu sergi günü bütün köy halkı eğlence yaparlar».

(3) Gözerbaşı = Kuruyan üzümün en temiz ve en iyisi.

ÇINARALTI

SAYI: 139 — CİLT: 6.
ABONE :
Seneliği: 1300 — Altı aylığı 650
Üç aylığı: 325 kuruş
Fiatı: 25 Kuruş

Sahibi ve Neşriyat Müdürü
ORHAN SEYFİ ORHON
Telefon: 22129

20 MAYIS 1944
İDARE:
İstanbul, Ankara caddesi No. 47
İHTAR:
Gönderilen yazı ve resimler neşredilsin, edilmesin geri verilmez.

Kapak Resmimiz

Bu sayıda :

Türkçü bir gence
Orhan Seyfi ORHON

Var olan millet
Dr. M. Hakkı AKANSEL

Posta kartları
Fazıl Ahmet AYKAÇ

25 sene evvel bugün
Adnan GİZ

19 mayıs Gençlik ve Spor bayramı
Foto Burhan TAN

Bestekâr Ali Rifat bey
Hakkı Süha GEZGİN

Haksız bir tezyif
O. S. O:

Bilseydi
Nazif BEN

Halk şairlerinin karakterleri ve Karacaoğlan
Rıza YALGIN

Mekteplerimizde spor
Foto Burhan TAN

D grupu sergisi
Çınaraltı

Atatürk ve Bayrak

Orhan Seyfi ORHON

19 mayısın en güzel sembolünü, Samsundan, elden ele Ankaraya koşturulan bayrağımızda görüyorum. Bana öyle geliyor ki, Atatürkün o enerji dolu ruhu bir alev gibi kıvrıla kıvrıla yurdumuzu dolaşıyor. Atatürk, herşeyde olduğundan fazla bu bayrakta yaşıyor. Bunda ona uyan herşey var: Hareket, enerji, ideal, şeref, şan... Şimdi maddî varlığı gözümüzden silinen Atatürk zaten bu bayraktan başka birşey değildi. Toplayıcı kudretile o bir bayraktı. Nerde ayağa kalksa, etrafını, cazibesine kapılanların gitgide genişliyen daireleri sarardı; mihveri onun ayağının bastığı noktada olan daireler... Hareket ve faaliyetiyle de bir bayraktı. Fırtınalarla dövüşmeyi de, ümit dolu rüzgârlarla dalgalanmayı da bilirdi. Bilmediği şey sadece hareketsizlikti. Bazan orduların, bazan da en yeni, en ileri fikirlerin başında onu gördük. Ölümünü bile yarıya indirilmiş bayraktan anladık.

Samsundan Ankaraya bayrağımızı koşturan gençler Atatürkün ruhunu taşıyor. Elimizde bu bayrak dalgalandıkça onun yolunda koşmaktan hiç meyus olmıyacağız. Ondan yeni bir kuvvet ve cesaret almak istediğimiz zaman gözlerimizi bu bayrağa çevirmek kâfi. Başımızın üstünde onun dalgalandığını göreceğiz. Hissedeceğiz ki o yine bizimle beraberdir. Bize yine ufukları gösteriyor. Mânialar, tehlikeler, fırtınalar gözümüzü yıldıramıyacak. Çünkü biz bu bayrağın nerelerden geçtiğini ve nasıl hedefine ulaştığını biliyoruz.

Millî törenler daima ruhlarımızın üzerinde derin izler bırakır. Bunların içinde bu bayrak koşusu kadar güzel, tesirli, faydalı birşey az bulunur. 19 mayısta bu bayrağı Millî Şefe ulaştıran gençlik artık yolundan dönebilir mi? Gençliğin ruhunu dolduran bu hız değişebilir mi? Bu ulvî manzara silinir mi? Bu hâtıra bir daha unutulabilir mi?

19 mayıs Gençlik bayramı, Türkiyenin millî hedefe doğru nasıl koştuğunu gösteren bir işarettir. Atatürkün bir bayrak şekline giren ruhu başımızda dalgalana dalgalana bir koşuş... Bugün hepimizin gönlünde bu bayrak var ve onun bizi nasıl şerefli bir yarına doğru götürdüğü en yakın misallerile hâtırımızdadır.

Orhan Seyfi ORHON

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA
121

Dr. MUSTAFA HAKKI AKANSEL

VAROLAN MİLLETLER

ŞUURUN ARTMASI İÇİN KÜLTÜRÜN DE ARTMASI LÂZIMDIR.

● VAROLAN İNSAN EN ÇOK KÜLTÜRÜ OLANDIR ●

II.

(Baş tarafı geçen sayıda)

Keyserling, Asyalılar hakkında şöyle müthiş bir hüküm yürütüyor : (Ben, hiç bir zaman, Asyalılar arasında bir tane bile insana raslamadım ki, onun ruhî varlığı, bizde, daha şimdiden, orta sınıfın yüksek tabakasında görüldüğü gibi, dolgun ve zengin olsun. Tanıdıklarımın hepsi, ruh bakımından cılız idiler). Ne müthiş bir hüküm!

Sözünde durmamak, kitap alıp vermemek, işini vicdanlı bir şekilde yapmamak, akraba ve taallûkat kayırmak, devletin eline verdiği salâhiyet ve nüfuzu iyi kullanmamak, dalkavuklukla mevki sahibi olmıya çalışmak, v, s. v. s..., hep ruhan cılız olmaktan, Tanrı tarafından ziyade maymun tarafına doğru yol almış olmaktan ileri gelir.

Okumak ve düşünmekle benliğini arttırmış, ruh alanında varlığı çoğalmış olan bir kimsenin eline para geçerse, bundan insan gibi istifade etmesini bilir. Ruhan cılız olan zengin gibi, bu parayı kadına, kumara, yalnız kendi şahsî zevki uğruna harcamaz: meselâ, bir Anglo-Sakson zengini yetişmiş olduğu mektebe büyük yardımlar eder. Dünya seyahatine çıkar, nefis sanatlara merak eder, ilim ve sanat erbabını korur. Kültürsüz olan bir zenginse, eline bol para geçtimi ne oldum delisi olur: kadına, kumara, içkiye dalar, üstelik amansız hastalıklara yakalanır, kendisini ve ailesini mehiv ve perişan eder. Servetinden, milletini, vatanını hiç istifade ettirmez.

Yüksek kültürlü milletlerde, hiç vakit, milletin bütün fertleri yüksek kültürlü olamaz. Buna imkân yoktur. Çünkü, kültür meselesi, tahsil ve terbiye işi olduğu kadar seçkin yaratılış meselesidir. Bu milletlerin içinde de bayağı yaratılışlı insanlar pek çoktur. Fakat, umumî seviyesi aşağı olan milletlerin aksine olarak, bu gibi ileri kültürlü milletlerde, kültürsüz ve ahlâksızlar mühim idare yerlerine kadar çıkamazlar. İşte, kültürlü milletlerle kültürsüz milletler arasındaki esaslı ve çok mühim fark budur.

Kültürsüz memleketlerde, resmî işlerde dalkavukluk hâkimdir: çünkü, bir parça mühimce bir memurluğu nasılsa kapmış olan kültürsüz insan derhal kibir ve gurura kapılır. Mevki başına vurur, emir altındaki memurlardan ona göre muamele bekler, herşeyi bu bakımdan muhakeme eder, memleketin hakikî menfaatleri düşünülmez, devlet işlerinde şahıstan şahısa hizmet şekli hâsıl olur. İnsanları ilerleten tabiî rekabet ve meziyet üzerine kurulmuş olan tekâmül kanunu ihlâl edilmiş olur. Bergson'un dediği gibi, ilerliyen değil, kendi etrafında kısır bir şekilde dönmiye başlıyan bir insan topluluğu meydana gelir. O vakit, Tabiat, bu yerinde tepinen topluluğu ortadan kaldırır. Osmanlı devletinin son iki asrı bu çeşit bir topluluk idi.

Kültürlü milletlerde ise, ne âmir memurundan dalkavukluk ister, ne de memur böyle bir şeye tenezzül eder.

İşte, ana çizgilerle, kültürlü milletlerle kültürsüz milletler arasındaki derin farklar bunlardır. Her ikisi de, görünürde, insandır. Fakat, kafanın içi itibarile, kültürlü millet daha ziyade varlığı olan, ruhan derin ve sert olan millettir: o, Tanrıya doğru yükselmiştir. Kültürsüz millet ise, ruhan paçavralaşmıştır, maymuna doğru inmiştir.

Kültür! Kültür! Kültür! Bir buçuk milyar senelik hayatın tekâmülü yolunda ileri gitmek meselesi, bir buçuk milyar senelik hayatın tekâmülü kanununun affetmiyen, amansız farkları!

Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

◆ ◆

ATATÜRKTEN VECİZELER

★ Büyüklük odur ki hiç kimseye iltifat etmiyeceksin, hiç kimseyi aldatmıyacaksın, memleket için hakikî mefkûre ne ise onu görecek, o hedefe yürüyeceksin, herkes senin aleyhinde bulunacaktır, herkes seni yolundan çevirmiye çalışacaktır. İşte sen, bunda mukavemetsiz olacaksın. Önüne nâmütenahi manialar yığacaklardır. Kendini büyük değil, küçük, zayıf, vasıtasız, hiç telâkki ederek, kimseden yardım gelmiyeceğine kani olarak bu maniaları aşacaksın. Ondan sonra sana büyük derlerse, bunu diyenlere de güleceksin!

★ Samimî dostlar, sevdikleri tarafından bir işkenceye mahkûmdur. O işkence sevdiklerinin dertlerini dinlemektir.

★ Büyük hâdiseler, fikirlerde büyük inkılâplar yapar.

★ Bizim ilham membaımız doğrudan doğruya büyük Türk milletinin vicdanı olmuştur ve daima da öyle olacaktır.

POSTA KARTLARI

YAZAN

FAZIL AHMET AYKAÇ

Bakıyorum, gök, kara
Sanki bugün kapkara!
Sen gittin de güzelim,
Öksüz kaldı ANKARA!

Şimdi ıssız ovalar
Hayalini kovalar!

Sevgin bana ömrümdeki en neş'eli yoldu;
Lâkin o baharın da demek gülleri soldu!
Bilmem nereden esti şu samlar gibi rüzgâr,
Bilmem nereden esti de her salkımı yoldu?

Yağmur niye yağmakta bugün ruhuma, zaten
- Senden boşalan kalbime gözyaşları doldu -!

Duygumdaki her lezzete, her «Zevki rakika»
Olmuş gibisin sevgili ruhunla refika.
En ince saadet yıldızı gönlüme sanki
Karşında susup titrediğim içli dakika!

Demiş bir eski şair, bahsederken ağlıyanlardan:
«Kaçınmaktası aşkınla bağrın dağlıyanlardan!»
Nasıl susmam fakat ben daima karşımda, mademki
Sesin gelmektedir ruhumda coşmuş ağlıyanlardan!

Bekler seni her an
Güller bile nâlân!

Bekler seni kuşlar,
Bekler seni reyhan.
Bekler seni vuslat,
Bekler seni hicran!
Yok halbuki senden
Bir ses bile el'an!

Şarabından o lâ'lin sevgilim bol iştemest olduk
Nihayet bizde tuttuk dahili bezmi elest olduk.
Alev saçtıkça ruhsarın o nurum şûlei meyden,
Bıraktık seyri gülzarı hemen aleşpcrest olduk!

HEP
ESKİ RİCA

Kaldık buruşuk hatıralarla
Sislerle, kederlerle ve kârla
Sen yazla beraber gidiverdin
Gir kalkola gel bari baharla!

AE

Cınaraltı, sayı 139, cilt 6, 20 Mayıs 1944

25 Sene Evvel BUGÜN

ATATÜRK, SAMSUNA AYAK BASTIĞI GÜN İSTANBUL NE HALDE İDİ?

Damat Ferit paşa

O gün İstanbulda, bir mayıs gününün dekorunu vücuda getiren manzaralardan hiç biri eksik değildi. Semada yine ilkbahar yağmurlarile yıkanmış berrak bir güneş, yine yemyeşil ağaçlar ve kırmızı güller vardı. Fakat o devrin Türkleri bu güneşi gurubeden bir ordunun mukadderatı kadar solgun görüyor ve yeni açılan güllerin rengi onlara dökülen kanları hatırlatıyordu.

O gün, İstanbulun meşum ve mağmum bir güniydi. Daha üç gün evvel gelen İzmirin işgali haberi bütün vatanseverleri dilhun etmişti. Bu büyük felâket karşısında Sadrazam Ferit paşa istifa etmiş ve yazdığı istifanamede: «İzmirin işgalile tahaddüs eden vaziyet üzerine idarei umurun artık kendisi için nâkabil olduğunu» ileri sürmüştü. Artık bütün vatanseverler bu müşkül zamanda muktedir ve namuslu bir insanın iş başına getirilmesini beklerken, o gün saat dört buçukta bir saray arabasile Babıâliye gelen mabeyin başkâtibi, bir atlas keseden çıkardığı hatt-ı hümayunu yeniden Ferit paşanın mülevves ellerine tevdi ediyordu. Her hareketinde büyük bir hıyanetle karışık nadir bir belâhet nümunesi gösteren o acayip insan, hemen gayet ehemmiyetsiz birkaç tebeddülle tekrar eski kabineyi iş başına getirmiş ve akla hayale sığmıyan bu haretile bir kere daha herkesi hayret ve hiddet içinde bırakmıştı.

Mamafih o gün bir kısım İstanbul gazeteleri Damadın bu ikinci sadaretini dehan ve yürekten alkışlıyor, meselâ Sabah gazetesi şöyle bir makale neşrediyordu:

«Damat Ferit paşa üç gün süren bir buhran-ı vükelâdan sonra yeni kabinelerini teşkil ederek dünden itibaren asaleten tedvir-i umura başladılar. Ferit paşa hazretleri kendisinin asla bir hisse-i iştirak ve mesuliyeti bulunmadığı bu feci zamanlarda betekrar bar-ı hükûmeti kabul etmekle büyük bir vatanperverlik, ulvî bir fedakârlık göstermiş oluyorlar. Çünkü vaziyet ümit ve tahminimizden pek ziyade vahim, bizi sürüklemek istiyen seylâbeyi durdurmak pek müşküldür».

Yine o gün, muktedir bir kalemin bazan ne mülevves bir şer vasıtası olabileceğini her yazısile biraz daha ispata çalışan Ali Kemal, yıllardanberi kalbini tutuşturan sonsuz bir ihtirasla Dahiliye Nezaretini işgal ediyordu.

O gün İstanbulun bir yağma güniydi. Bir zamanlar Fikretin kirli bir kadına benzettiği Osmanlı payitahtı Bizansın inkırazındanberi hiçbir zaman bu kadar telvis olunmamıştı. Bir taraftan, beş yıldır tahakküm ve tegallüp eden, muvaffak olan veya hataya düşen bir zümre yıkılıp gitmiş ve onun yerine yıllardanberi onların gadrine uğrıyarak ömürlerini menfada geçiren, mütemadiyen kıskanan ve kuduran, sefil fakat intikamcı bir kütle kaim olmuştu. Şimdi de bunlar imparatorluğun hasta vücudunu didikliyor ve ötekilerin perişan edip kaçtıkları bu cesetten onlar da bir şeyler almak istiyordu. Gerçi hudutlar, vilâyetler, ordular, hepsi elden gitmiş, buna mukabil mevkiler, ünvanlar, ihtiraslar hepsi meydanda kalmıştı. O gün, nüfuzu Adapazarından öteye geçemiyen bir hükûmet, vilâyetsiz valilerin, ordusuz kumandanların azil ve nasbıyla meşgul oluyor ve münkariz imparatorluğun mezada çıkan bu mevkisiz ünvanları karşısında o aç ve haris kütle mütemadiyen boğuşup duruyordu. Gûya birtakım divane çocuklar ölmüş bir atın eyerine binmek arzusile döğüşüyorlardı.

Yine o gün çıkan gazetelerde, İzmirden gelen bu feci haberlerin yanında, İstanbuldaki intikam dâva-

sının en iğrenç tarafları yer alıyordu. Meselâ Damat Ferit hükûmetinin kurduğu heyeti tahkikiye âzasından Haralambos ve Misak efendilerin İttihatçılarla beraber tevkif olunan birçok Türk vatanperverlerini istic vap ettikleri yazılıyordu. Fakat hemen şunu kaydetmeliyim ki, bütün bu fenalıkları yapanlar o mel'un Vahidettinin idaresi altında çalışan birkaç yüz kişilik bir çeteden ibaretti ve onların ihaneti, yurdun felâketi karşısında İstanbulun hakikî, temiz ve müslüman Türkleri o gün kan ağlıyorlardı. Netekim — o gün — saat dörde doğru kadın, çocuk, genç, ihtiyar on bin kişilik muazzam bir kütle, aynı hıçkırıkla ağlıyan ve aynı heyecanla haykıran tek bir vücut halinde Fatih Belediyesinin önünde toplanmıştı. Dükkânlar kapanmış, daireler, mektepler tatil edilmiş, miting evvelce ilân edilmediği halde mektepliler, esnaf ve memurlar âdeta mânevî bir emirle Fatihe koşmuşlardı. O gün ekseriyeti kadınlar teşkil ediyor, İstanbul hanımlarının duygularına tercüman olan Halide Edib hanım şöyle haykırıyordu:

— Bugün elimizde top, kurşun denilen tahripkâr âletler yok, fakat ondan büyük, ondan kuvvetli bir silâhımız var: O da imanımızdır! «Alkışlar» Hanımlar! Siz ulvî kalbli ve fedakâr şehit analarısınız. Kalbimizdeki aşk ve iman duygusile bugün Fatihin minareleri karşısında size benliğimin en derinlerinden kopan bir hisle tevsiye ediyorum. Korkmayınız. Türk erkekleri her hangi bir vatan aşkı için atılırlarsa Türk kadınları da onları takip edecektir».

Beyoğluna gelince, orası İstanbulun hissiyatına bîgâne kalmakla durmuyor, bu seslerden muazzep oluyor, âdeta titriyordu.

20 mayıs 1919 tarihli bir İstanbul gazetesinde şu satırları okuyoruz: «Dün saat üç buçuk raddelerinde Beyoğlunda birdenbire dükkânlar kapanmıya, halk ta kaçışmıya başlamış ve anîde sokakta kimseler kalmamıştı. Bu esnada ağızdan ağıza şöyle bir fısıltı geziyordu: Fatihte toplanan miting heyeti Beyoğluna yürüyormuş. Halbuki miting heyeti bu esnada Fatihte henüz toplanmak üzere bulunuyordu». Beyoğlu hainlik ediyor ve hainler korkuyordu.

Yine o gün, İstanbulda toplanan bir kongre Amerika Cumhurreisi Vilson'a bir telgraf çekerek yardım istiyor ve ezcümle şunları yazıyordu: «Reis cenapları! Altı yüz senelik bir saltanata ve bin beş yüz senelik bir hayata malik olan Türk milleti, mevcudiyetleri tarihlere karışmış olan milletlerin prensipleriniz sayesinde ihya olunduğu bir sırada imhadan başka bir mâna ifade etmiyen mukarrerata boyun eğmiyecektir».

Halbuki, o gün Samsuna çıkan ve hakikî kurtuluş yolunu çoktan kestirmiş olan büyük adam, hâtıra defterine: «Zavallı Vilson! — diye yazmıştı — Anlamadı ki, süngü, kuvvet, şeref ve haysiyetin müdafaa edemediği hatlar başka hiç bir prensiple müdafaa edilemez».

***

İşte 25 sene evvel bu gün, İstanbul bu haldeydi. Bugün nasıl bir mevkie ulaştığımızı anlamak için, o gün nasıl bir mevkide bulunduğumuzu yâdetmek lâzımdır.

Hasan Adnan GİZ

YURTTAN RÖPORTAJLAR

Sucu Tiren baba

Çınaraltı, yeni şekilde çıkmıya başladığı zaman sayın okurlarımızdan resimli röportajlar dilemiştik. Bize, yurdumuzun iç hayatını, hususiyetlerini, güzelliklerini, yaşayış tarzlımızı, meşhur simaları... hâsılı bize, bizi tanıtacak bu röportajların değerini anlatmıya lüzum görmüyoruz. Biraz zahmete bağlı şeylere karşı çoğumuz kayıtsızlık gösterdiği halde bu teklifimizin alâkayla karşlandığını eşekkürlerle söylemiye borçluyuz. Gitgide bu alâkanın artacağına da şüphe etmiyoruz. Bu sütunlarda neşrettiğimiz resimlerden dördünü bize, Konya Aksarayında hay Fikret Otmay gönderdi. Bunlardan Sucu Tiren baba, pek dikkate değer bir tiptir. Bu zat, İstiklâl savaşında, tiren sesini taklit ederek Yunanlıları :

Konya Aksarayında köylü bir kız

«Türkler geliyor!» diye kaçırtmış ve hükûmet tarafından mükâfatlandırılmıştır.

Sakaryayı şatla geçiş

Sakaryayı şatlarla geçiş resmini, S yasal Bilgiler okulundan Muzaffer E. Uyguner göndermiştir. Kendilerine Çınaraltı namına teşekkürler ederiz. Bize bu tarzda fotoğraf röportajları gönderen sayın okurlarımızdan şunları rica ediyoruz:

1 — Res mler, çok net olmalı ki klişeleri yapılab lsin. 2 — Bu resimler hakkında kısa, fakat gerekli malûmat ve notlar ilâve etmek te unutulmamalı. 3 — Fotoğrafların negatif klişeleri de gönderilse olur. 4 — Arzu edilirse basılan resimleri sahiplerine iade ederiz.

Bay Muzaffer E. Uygunerin teklif ettiği gibi, bunları ilerde bir (Yurt albümü) halinde neşretmeyi de düşünüyoruz.

Tiren baba su taşıyor

Aksarayı sırtındaki çocuğile görmiye gelen bir köylü anne

19 MAYIS GENÇLİK V

19 mayıs Gençlik ve Spor bayramı, 25 sene evvel Atatürkün Samsuna ayak bastığı gündür. Ne kadar tehlikede olursa olsun, Türk milletinin mahvolmıyacağına inanan ilk adım o gün atılıyordu. Bu adımı birçok adımlar takip etti. Bu iman, birçok imanlarla kucaklaştı. Bu yollar, birçok yollarla birleşti. En uzak bir hayalden, en büyük bir hakikate ulaşıldı. Bu, bir Ergenekon efsanesidir. Yeni Türk devletinin kuruluşu, bununla eski Türk efsanesine karışıyor. Milletimizin yaşıyacağını anlatan bundan güzel bir destan olamaz. Biz, dünyaya hükmeden kuvvetlerin bir harita üzerinde çizdiği oyuncak hükûmetlerden biri değiliz. Tarih boyunca vardık; yine tarih boyunca var olacağız. Millî varlığımızı sadece bu milletin asîl kanı korudu. Bundan sonra da o koruyacaktır.

19 mayısın, Gençlik ve Spor bayramı oluşundaki güzel mânayı ben, bu anlayışta buluyorum. Samsundan Ankaraya elden ele koşturulan Türk bayrağı gibi, bu milletin hürriyet ve istiklâli de nesilden nesile Türk gençlerinin ellerine bırakılıyor. Gençlik bayramı, onu bütün dünyaya karşı korumıya ant içen genç bir neslin bayramıdır. Onu, bütün enerjisile, bütün imanile, bütün sevgisi ve bilgisile daima ileriye koşturacak bir neslin!

Bunun için, 19 mayısı kutlamayı en çok gençlere bırakıyoruz. Bugün Türk gençliği yurdun hürriyet ve istiklâl havasını göğüslerine dolduracaklar, yürüyecekler, koşacaklar, bağıracaklar, spor hareketleri yapacaklar, kendi bayramlarını kutlıyacaklardır.

Onlar bize, bu milletin yaşadığını ve onun kutsi varlığını bütün güçlerile korumıya hazırlandıklarını bu bayramda gösteriyorlar.

e SPOR BAYRAMI

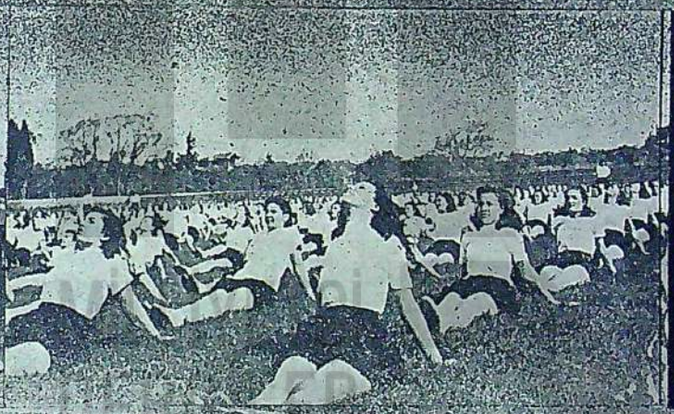

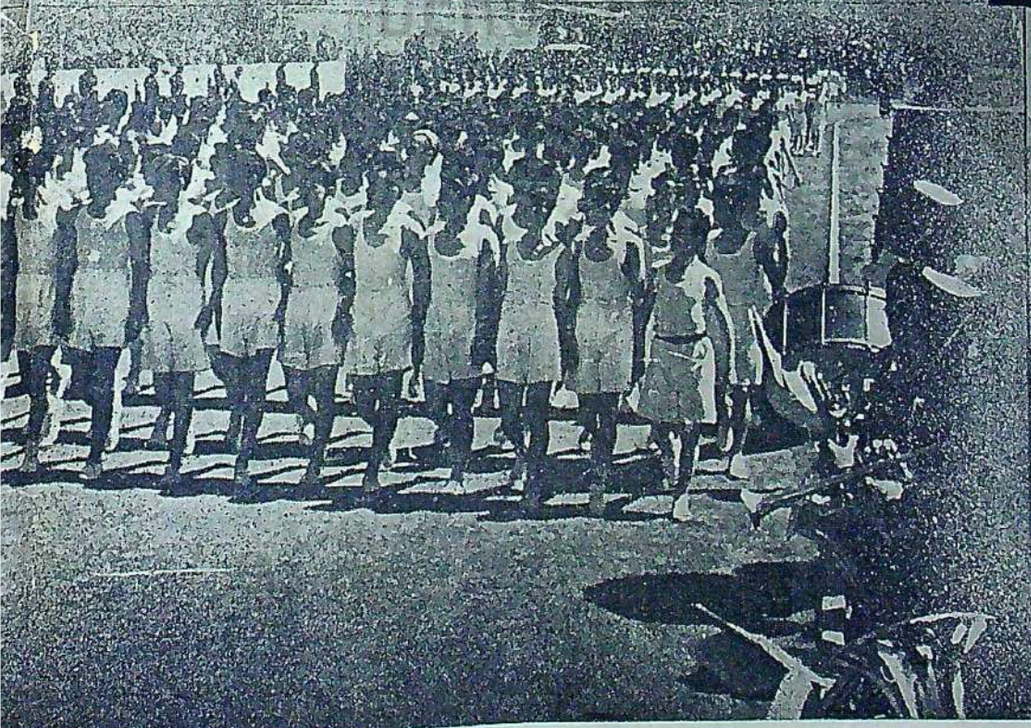

Ses ve saz erenleri:

+ Ginaraltı, sayı 239, cilt 6
20 Mayıs 194

BESTEKÂR ALİ RİFAT bey

Bestekâr Ali Rifat bey

Hakkı Süha GEZGİN

Kısa ile orta arasında bir boy. Geniş omuzlar, kalkan gibi kabarık bir göğüs. Pazılarının şişkinliği, elbisesinin altından da belli, kuvvetli kollar. Kalın, adalî bilekler ve ucunda iyi bakımlı beyaz, güzel yumuşak eller.

Alabrus saçlarına yıllar, gümüş bir yaldız serpmekten başka bir şey yapamamıştı. Bu sert ve dik saçların altında alnı, biraz darlaşır gibidir. Kudret kalemile çizilmiş kaşlarının takı altında gözleri, hayata bir şey yaratmak için gelenlere mahsus, o yüksek alevle parlardı.

Burnu düz, kanatları ihtirasla açıktı. İlk bakışta keskin, derin ve çalkantılı bir ruhun zarfile karşılaştığınızı duyardınız.

Çeneye doğru sivrilen zarif sakalı ve ince, kibar gülümseyişi olmasa, bu yüzde insanı ürküten bir heybet sezilebilirdi. Fakat gözlerinin içine ışık olarak dağılan o gülüşün büyülü aydınlığı altında bütün çizgiler yumuşar, tatlılaşır, adama rikkat verirdi.

Madde Ali Rifat, işte budur.

Heyecanlı bir ömür sürmüştü. Delikanlılıkta en sert sporlarla uğraşmış, çetin güreşlere girmiş, bu merak uğruna kazalara uğramıştı. Hattâ bir keresinde az daha topal kalıyordu. Güreşirken bacağı kırılmıştı.

Sazile de böyle inatçı bir sebatla uğraşır, yenmeden, duyduğunu, istediğini tellere söyletmeden bırakmazdı.

Ben onu, ilk defa Kadıköyünde, Mütarekenin en karanlık günlerinde, bir konserde görmüştüm. Sokaklarda yabancı devriyeler, polisler gezerken, o, kendi bestelediği İstiklâl marşını çalmaktan çekinmemişti. Bu marşın o gece yüreklerde kopardığı ulvî kasırgayı hiç unutmıyacağım. Tiyatro binası alkıştan sarsılıyor; Ali Rifat, elinde siyah abanoz şef değneği, yüzü bir zafer bayrağı kadar renkli halkı selâmlıyordu.

Doğrusunu isterseniz, onun eseri olan bu marş, kenara atılmakla iyi edilmedi. Eser, hele bandoda büsbütün parlaktı. Acem Aşiran makamının, kıvrak, atılgan nağmeleri, marş temposile kanatlanıyor, gönül denizlerini köpüklü çarpıntılar içinde bırakıyordu.

«Türk Musiki federasyonu» kurulunca, yazılarımdan ötürü beni de oraya seçmişler. Günün birinde reis Ali Rifat beyden çok cici bir mektup aldım. Daha ilk görüşmede kanımız kaynadı ve sonra hiç bir gölgenin bulandırmadığı duru, saydam bir dostluk havası içinde yaşadık.

Büyükderedeki meşhur «Direkli yalı», onundu. Arkasında kat kat çamlıkları, mazı sedleri, çiçek tarhları, manolyalarile yemyeşil bir

BİLSEYDİ

— Orhan Seyfi Orhon'a —

Bilseydi, güler miydi bu derde;
Ömrün gün olup geçtiği yerde
Yıllar ne kadardır, ne kadardır?..

Bilseydi o var, ben yokum onda;
Bir gözyaşı elbette yolunda
Benden yine vardır, yine vardır...

Bilseydi nedir zevki bu hüznün
Söylerdi nedametle bütün gün:
Gurbet buralardır, buralardır...

Bilseydi, gelir vecde gönüller;
Gökler sevişin, yer sevişin der:
Dünya oralardır, oralardır...

Bilseydi yanan şimdi içimde:
— Bir başka şekil, başka biçimde —
Sevdası değil, hâtıralardır...

Nazif BEN

137

koru yükseliyor. tâ «Kocataş» kaynağına kadar varıyordu.

Her yaz, birçok kereler orada toplanır, saz âlemleri yapar, felekten gün çalardık. Rauf Yekta, Hafız Ahmet efendi... ne yazık, ki şimdi birçoğu «rahmetli» olan devrin en büyük üstatları da bu meclislerde bulunurlardı.

Ali Rifat bey, pek seyrek çalardı. Fakat çalınca da pir çalardı. Hiç unutmam, yine böyle bir günde biraz içmiş, keyiflenmişti. Bu neşe ile udunu getirtti. Kanapeye bağdaş kurarak, nadide bir «sazkâr» taksime başladı.

Ben, o vakte kadar, «sazkâr» ı yalnız öteki makamlarda birkaç batutalık bir çeşni sanırdım. Meğer hiç te öyle değilmiş. Rifat bize bu makamın ne derin bir mânası, ne geniş hudutları, ne engin ufukları olduğunu gösterdi. «Rast», «nişaburek», «pençügâh» yolları, birbirine dolana dolana havada hepimizi tuzağına düşüren bir sevgili saçı gibi örülüyordu. Mızrap tutuşu başka, pozisyonu başka, makama giriş ve çıkışları başka idi.

Parmaklarındaki hız, en yakından, en uzak perdelere sıçrayıştaki taklit edilemez uçuşlar, üstadın, sazını bırakmadığını, kendi kendine çaldığını gösteriyordu.

O gün coştukça çaldı, çaldıkça kendi yarattığı seslerin âhenginden coştu ve bizi zevkin baygınlıkları içinde bıraktı.

Bir «ud» un, bu kadar belâgat sahibi olduğunu doğrusu o güne kadar bilmiyordum. Zaten Ali Rifat bey, udu biraz «tanbur», biraz «lavta» ve «mandolin» çeşnileri karıştırarak çalıyordu.

Bir başka gün, bize yeni bestelediği Âkifin «Köse imam» ından parçalar çalmış; birkaç «batuta» ya bir «öfke» nin bir «isyan» ın, bir «merhamet» in nasıl canlanarak girdiğini göstermişti.

Zaten Ali Rifat sazda olduğu kadar, bestekârlıkta da üstattı.

«Süleyman Nazif» in «Daüssıla» sı, onun taktığı nağmeden kanadlarla musiki havamızda hâlâ uçup duruyor. Millî havalarda, köy türkülerinde de onun kudretini dinliyoruz.

Zengindi. Çalışmıya muhtaç değildi. Zihninde «yarın endişesi» yoktu. Dünyayı görmüş, şatafatlı seyahatler yapmış, yabancı ülkelerin insanı sıtma gibi tutuşturan zevk çevrelerine girip çıkmıştı. Yani özliyecek çok şeyi vardı. Hepsini de dilediği zaman tatmin çarelerine sahipti.

Fakat musiki aşkı, bunların hepsini bastırmış, onu bizim federasyonlarımıza, musiki cemiyetlerimize bağlamıştı.

Meşhur «Halim paşa» külliyatını almış; konservatuvarın neşrettiği klâsik eserlere yardım etmiş, hülâsa elinden gelen hiç bir şeyi esirgememişti.

O, şimdi bir avuç toprak altında yatıyor. Musikimize bu kadar çok şey vermiş olan bir sanatkâra, acaba musikimiz ne verdi? Bunu sorarken titredim. Çünkü bizde sanatın ne nankör bir şey olduğunu biliyorum.

Şairler birbirlerine mersiyeler yazarlar; fakat musiki üstatlarımız arasında böyle bir âdet yoktur. Bari bundan sonrakiler için. ses, göz yaşı, minnet, alkış, şükran yapan eserler bestelensin ve her müstesna değer, tarihin koynuna bu âhenkten kefene bürünerek girsin.

Hakkı Süha

138 MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

Çınara 14, s. 139, c. 6. 20 Mayıs 1944 s. 11.

Bay Behçet Kemal Çağlar

HAKSIZ BİR TEZYİF

O. S. O.

Ulus gazetesinde, bay Behçet Kemal Çağlar, otuz sene evvel yazdığım (İlk çarşaf) isimli manzumeden bir kıta alıyor ve bunu kendisinden evvelkilerin, gençliklerinde birtakım harfendazlıkları şiir diye neşretmelerine misal olarak gösteriyor. Bu arada, zavallı Tahsin Nahidin yazabildiği en güzel şarkısile, Cenap Şahabettinin meşhur (Piyano) manzumesi de var.

Bir defa, şiirde, aşktan bahsetmek bir kusur sayılmaz. Vatanperverane kasideler yazmanın da bir meziyet olamıyacağı gibi. Sadece iki cins şiir vardır: Kötü şiir, güzel şiir. Bay Behçet Kemal Çağlar, o manzumeyi beğenmemişse kabahati kötü şiir yazmamda bulmalıydı. Yoksa niçin otuz sene evvel, çarşaftan behsetmişim de, meselâ, Enver paşaya kaside yazmamışım veyahut, Meşrutiyeti methetmemişim, diye beni muahaze edemez. Aşk, insan ruhunun hiç bir zaman lâkayt kalamadığı, bundan sonra da hiç bir zaman lâkayt kalamıyacağı beşeri mevzulardan biridir. Herkesin mizacına göre bu mevzudaki tahassüs tarzı değişir. Fuzuli, hıçkırıklar ve göz yaşlarile en güzel aşk şiirlerini yazar, Nedim de kahkahalar ve nüktedanlıklarla... Ben hayatımızın büsbütünsilinip giden bir hususiyetinden ilham almıya çalışırken, otuz sene sonra, bu yüzden tezyife uğrıyacağımı tahmin edebilir miydim? Hem de daha dün, mebus olmadan evvel, aramızdaki yaş farkını gözeterek bana karşı pek nazik ve saygılı davranan bir meslektaşımızdan. Bay Behçet Kemal Çağların, şüphesiz, beni tenkid etmiye, beğenmemiye yerden göğe kadar hakkı vardır; fakat, sadece dört mısra alıp tezyif etmiye değil!

Bu yazıdaki haksızlık, bu kadarla kalmıyor. Cenap Şahabettinin en güzel şiirlerinden biri de bir tezyif vesilesi oluyor. Bu manzume çok güzeldir. Bay Behçet Kemal Çağlar da dahil olduğu halde pek çoğumuz, kendi nesli içinde o kuvvette bir manzume yazamadı. Son devrin edebiyat tarihile uğraşanlara sorunuz. Bu şiirin nasıl bir hayecanlık doğurduğunu size anlatırlar. (Piyano) manzumesi mevzu, şekil, ifade, tahassüs tarzı bakımından o kadar yepyeniydi. Sadece (Piyano) yla (Ağlıyan o) bile o zamana kadar kullanılan kafiyelerin en yenisi, en güzeli, en sürprizlisi sayılıyordu. Musikinin şiirle ifadesi, nağmelerin lirizmini anlatmak, gecenin ve aşkın melânkosile bu sesleri karıştırmak... bütün bunları Cenap Şahabettinin sanatkâr kalemine borçluyuz. Eğer o, bu yenilikleri ortaya koymasaydı, bizim neslimizin çok beğendiği şairi Faruk Nafiz Çamlıbel, o güzel manzumeleri yazamazdı. O manzumeler yazılmasaydı, bay Behçet Kemal Çağlar, ne kadar uğraşırsa uğraşsın, elindeki millî sazdan ditaktik mevzular için bile bir ses çıkaramazdı. Böylece birbirimize birtakım mânevî borçlarla bağlıyız. Mebusluk vazifesi icabı, gençlere birtakım öğütler vermek zorunda olan bay Behçet Kemal Çağlardan biraz bu borçları da hesaba katmasını ve gençlere öğretmesini tavsiye ederim.

O. S. O.

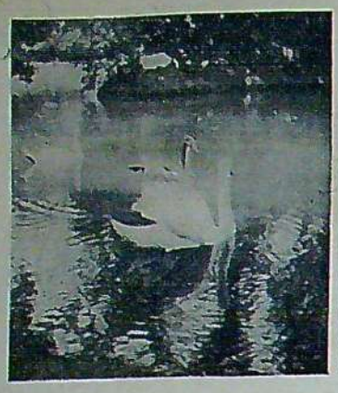

HALK ŞAİRLERİNİN KARAKTERİ

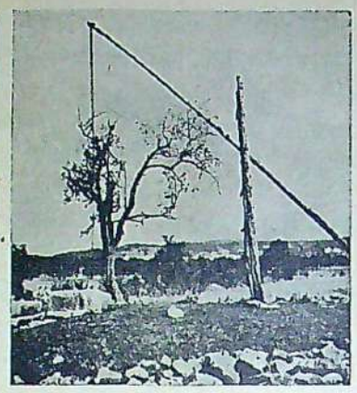

KARACA OĞLAN

Halk şairleri, yeşil korulu köylerinde, deve tüyü renkli yaylâlarında, sarp ve dolamaçlı vâdilerde; aksisedaların süslediği ve orman uğultularının bestelediği türkülerile daima; Türk'ün saf ve ebedî antolojisini yaşatmış ve Türk tarihinin unutulmuş cevherlerini yurdumuza inci serper gibi saçmışlardır.

Şehirlerde yaşıyan bizler çok yazık ki; asırlarca köylümüzün bu sanatkârane ve hazin manzumelerine ehemmiyet vermemiş ve hattâ tahkir bile etmiş olduğumuzdan bugün, onların bu kıymetli parçalarına bol, bol, raslıyamıyoruz.

Böylece; Anadolu içlerinde yıllardanberi kendi kendine bırakılmış Türk köylüsünün kıymetlerini birer birer bulup çıkarma günleri gelmiş değil geçmiştir bile.

Halkın karakteri, halkın düşüncesi, halkın türküsü, halkın yaşayışı, âdet ve ananesi, onun millî varlığımızın büyük bünyesine hitap eden Hakkın sesi olduğu artık inkâr kabul etmez bir hakikat haline girmiştir.

Irkımızın millî ve mayalı psikolojisinde gayet huysal görünen Türk; düşmanına karşı merhametsizce savaşmasını bildiği gibi, tabiatin hücumları karşısında da tabiatüstü olaylara boyun eğmemesini pekâlâ bilir.

Bundan başka Türk; aşksız ve meşksiz hiç bir hedefe ulaşılamıyacağını bildiği için aşkına ibadet durumu verir ve onun sonsuz gayelerine ulaşmak emelile en büyük enerjilerini harcamaktan sakınmaz.

Görüyoruz ki: Halk şairlerindeki karakterlerde cebanet ile taassup bu suretle yuva yapamamış ve bu faziletler Türk saz şairlerini daima hür ve minnetsiz yaşatmıştır.

Hülâsa: Anlaşılıyor ki, bizim halk şairlerimiz; hak olan en ağır yükleri sükûnetle taşımasını bilmiş ve haksız olan hitaplara boyun eğmemiş ve hattâ böyle haksızlıklara isyan etmiştir.

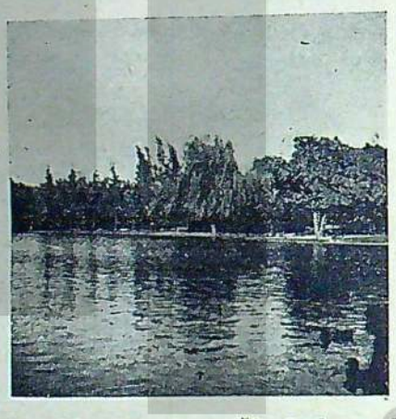

Halk şairlerinin çok sevdiği Ceyhan nehri

Bakınız bu parça; meşhur halk şairlerimizden Karacaoğlanın saf karakterini nasıl belirtiyor:

«Diyorlar ki: Gam yükünü gel götür.
Katır, katır kervanım mı var benim?
Azrail; gelmiş de can ister benden;
Can vermiye dermanım mı var benim».

Karacaoğlanın pek sevdiği yaylâlardan, Tarsuslar Üçkapılı yaylâsı

Bundan sonra Karacaoğlan; birdenbire yumuşar ve sevgilisi gelir, iltifat ederse; canını seve seve vereceğini de ortaya kor. Bu haslet bütün halk şairlerinde ön safta beliren kıymetlerdendir.

Gâvurdağında, Düziçinde Kır İsmailden not ettiğim bu türkü: Karaacoğlanın Azrail ile âdeta mütareke aktettiği düşüncelerini uyandırmaz mı?..

Dumanlıyım güman düştü serime
Dağlar dayanamaz ah ü zarıma
Adam kıyar mı da nazlı yârine
Vazgeçmem yârimden ölene değin.

Çeke, çeke bu dert beni götürür
Derdim bir iken bine yetirir
Gördüm yârim melûl melûl oturur
Yarı canım gitti, gülene değin.:

Kara kaşlar eğme (1) gibi eğilmiş
Bir derdi var bin hekime yayılmış
Demir çarık giymiş çarık delinmiş
Gönül sevdiğini bulana değin.

Karacaoğlan der de ne olur hâlim
Kırıldı kanadım kalmadı dalım (2)
Azrail gelmiş de istiyor canım
Veremem yâr karşıma gelene değin.

İşte; Anadoluda yaşıyan halk şairlerinin karakterleri; böyle kuvvetli bağlarla bağlanmış ve bu kadar derin itikatlarla işlenmiş sağlam temellerin üstüne kurulmuştur.

Rıza YALGIN

(1) Okyayı, orak büklümü.
(2) Omuz başı (daldır).

139

Mekteplerimiz ve Spor

Röportaj
BURHAN TAN

Cumhuriyet hükûmeti, okullarımızda spora çok değer vermektedir. Eskiden bazı mekteplerde sadece «Terbiyei bedeniye» denen bir ders vardı. Çocuklarımız bundan istifade edemediği gibi bununla alâkalanmıyorlardı da. Bugün okullarda spor sevgisi çok artmıştır. Her okulun bir spor bayramı vardır. O gün, talebeler

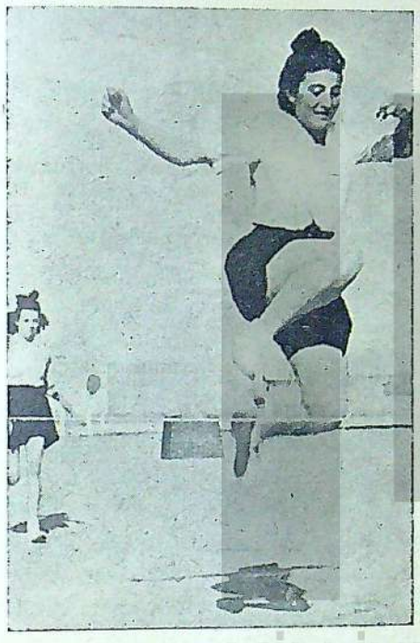

Yüksek atlama

arasında müsabakalar yapılır ve dereceler alınır. Bu toplu spor hareketleri onları çok alâkanlandırıyor. Gençlerin arasında zararlı fikirlerin yayılmamasını istiyorsak, spor merakını çoğaltalım. Sporla uğraşan genç

Yüksek atlamada güzel bir enstantane

Yürüyüş talimi

Bayrak yarışı

Sınıf yarışlarını seyreden sportmen kızlarımız

bu türlü fikirlerden uzak kalır. Spor terbiyesi çocuklarımızın vücutları kadar ruhlarının sıhhati için de lâzımdır. Bugün, okul talebesi, sınıf geçmek için bir spor notu da almıya mecburdur. Artık eskisi gibi çocuklarımız barfiks yapmak, gülle kaldırmak veyahut İsveç usulü hareketlerle kalmıyor. Okul sporları arasına, koşu, yüksek atlama, bayrak yarışı, futbol, yüzme, disk atma, boks gibi muhtelif spor nevileri de girmiştir. Hattâ talebeler spor klüplerine âza olabiliyorlar. Erkekler kadar kız talebeler de sporla alâkalanıyor. Türklerde spor hevesi bir anane halindedir. Hiç bir teşvik görmediği zamanlarda bile köylülerimiz güreşmeyi, cirit oynamayı bırakmamışlardı. Bu resimde kız talebelerimizin çok muvaffak oldukları spor hareketlerini görüyorsunuz. Onlar, bunda da erkeklerden geri kalmak istemiyorlar. Memlekette tam mânasile sporcu bir gençlik yetiştiği zaman, emin olalım ki, aradığımız ideal Türk gençliğine çok yakınlaşmış olacağız.

140

Cumaralti, 139, 20 Mayıs 1944

D GURUPUNUN RESİM SERGİSİ

D grupundan 14 genç sanatkârın, Güzel Sanatlar Akademisindeki resim sergisini gezdik. Bu gençler, beş on yıl içinde, eserlerinde daha kabiliyetli, daha muvaffak olmuş görünüyorlar.

Modern sanat dediğimiz cereyan, yüz yıl kadar evvel, fazla realizm ve natüralizmden doğmuştu. Fazla modernlerin çok yaşamıyarak yine tabiî bir seyir ile kılâsikliğe akışları

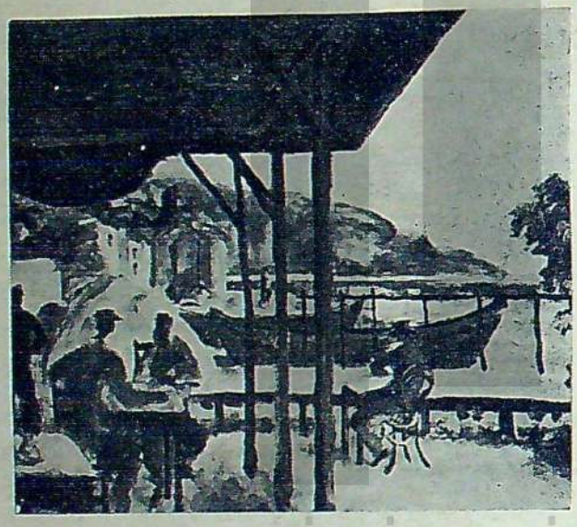

Nurullah Berkin (Balıkçı kahvesi)

da geçen on beş, yirmi yıl içinde oldu. Bu arada D grupunu, beş on senelik az bir zaman içinde daha cana yakınlaşmış, daha kanı sıcak, daha tabiî ve birazcık daha insaflı deformasyonlu bulduk. Bu suretle sanat sevgimizle, estetiği

Sabri Berkelin kendi portresi

birleştirebildiğimize de çok seviniyoruz.

D grupu sanatkârları bugünkü Fransız resminin mümessili sayılan Pierre Bonnard'a karşı duydukları sevgiyi göstermek için müzemizde bulunan bir resmini de kendi eserleri arasında teşhir etmişlerdir. Bunun yanında Güzel Sanatlar Akademisinde vazife almış olan Leopold Levy'nin iki güzel resmini görüyoruz.

Sergide eserlerini teşhir eden D grupu sanatkârlarından Sabri Berkel, Cemal Tollu, Nurullah Berk, Zeki İzer bilhassa dikkati çekiyor.

Sabri Berkelin (Fındıklı) dan isimli tablosu klâsik sanat endişelerine bağlı, renk ve İstanbul ışığı bakımından çok muvaffaktır. Nurullah Berkin (Balıkçılar) isimli tablosu, güneşli bir günde hayatlarını denizde geçiren balıkçıların sükûnetini veriyor. Eserde en çok dikkati çeken renklerin imtizacı ve aydınlıktır. Zeki Faik İzerin (kompozisyon) u, kendi oğlunun çocuk sefvetini derin bir seziş ve duyuşla pek iyi ve-

Sabri Berkel n (Fındıklıdan) ı

riyor. Sabri Berkelin, kendi portresi, gravür sahasında bize çok güzel örnekler veren sanatkârın muvaffak olmuş eserlerindedir. D grupu sanatkârları arasındaki heykeltraşlara gelince: Nusret Somanın (Mimar Sinan) etüdü, Zühtü Müridoğlunun çocuk büstü en dikkati çeken heykellerden olmuştur.

Bunlardan başka Elif Nacinin (Bahçe) isimli tablosu, Hakkı Anlının (Yatan kadın) ı, Eren Eyüpoğlunun (Yeşil sargılı kadın) ı serginin güzel eserlerindendir. D grupu sanatkârlarını samimiyetle takdir ve tebrik ederiz.

Şunu da son söz olarak ilâve etmek isteriz ki, D grupu sanatkârlarına karşı gösterilen sıcak alâka, onların muvaffakiyete doğru attıkları adımlarla beraber atmıştır. Fazla modernizme, deformasyona kaçan eserlere karşı mahdut kimselerin takdir ve sevgisi yerine, şimdi herkesi alâkalandıran ve matbuatımızda daha geniş yer bulan bir takdir görmekle biz de D grupu sanatkârları gibi seviniyoruz.

**

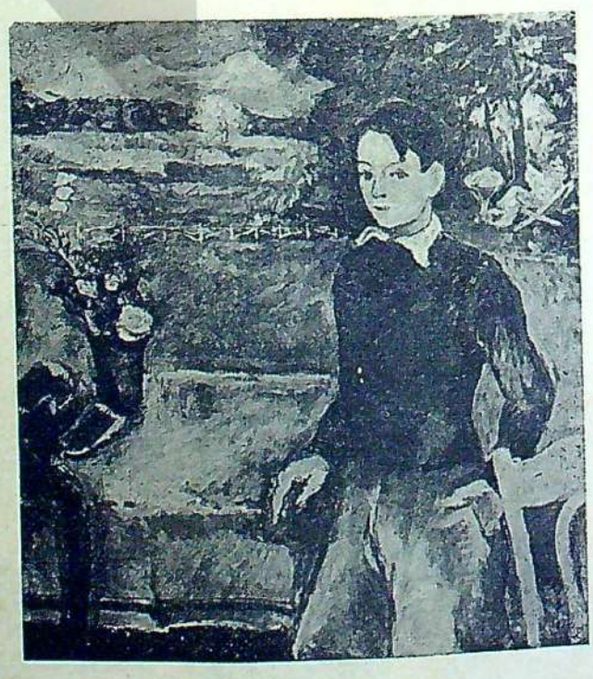

Zeki İzerin kompozisyonu

141

BEYAZ SELVİ

Halide Nusret ZORLUTUNA

TEFRİKA : 15

Ve hep o tatlı fısıltı:

— Geçmiş olsun, çocuğum!

Geçti ablam, hepsi geçti artık. Cehennem arkada kaldı, şimdi şefkatinin cennetindeyim.

XXIII.

Heyhat!... Aldanmışım...

Bu on gün içinde sana yirmi mektup yazdım ve hepsini yırttım; seni kızdırmaktan korktuğum için yırttım. Çünkü hoşuna gitmiyeceğini tahmin ettiğim şeyler yazıyordum...

Artık ebediyen benden uzaklaştığını zannettiğim şeytan yine içime girdi; onu bir türlü göğsümden söküp atamıyorum:

Tekrar o alev gömleği giymiş gibi yandım!

***

Bana, güller açılırken geleceğini müjdelemişlerdi. İşte sevdiğin güzel güller alev alev açıldılar Nadide. Bahar bütün büyüsile, bütün haşmetile geldi. Sen neden hâlâ gelmiyorsun?...

XXIV.

Geçen mektubumda : «Bahar bütün büyüsü, bütün haşmetile geldi» demiştim. Bu, doğrudur, bütün haşmetile geldi:

Kalamışın eşsiz baharını sen çok iyi tanırsın. Yine o bildiğin, renk, ışık, ses, koku ve gölge ihtişamı içindeyiz. Fakat eksik olan bir şey var, Nadide; mühim bir şey; en esaslı, en kıymetli bir şey... Bir... Ah, evet buldum: Bu güzelliğin asıl ruhu, mânası, çarpıntısı eksik!

Onun tamamlanabilmesi için bu ışıklara gözlerinin esrarlı parıltısı, bu renklere yüzünün alev beyazlığı ve bin bir çiçek kokusile dolu havaya, senin o insan kalbine hem ilâhî, hem şeytanî çarpıntılar veren acayip kokun karışmalı. Ve denizle bülbüllerin şarkıları üstünde senin sesin bir cinnet ve cennet rüzgârı gibi esmeli!

Gel artık Nedidem, gel artık! Seni delicesine özledim. Sen gel, bahar bir daha hiç gelmese de olur.

XXV.

Yeğenleriniz, yüreğime nasıl zalim bir ok sapladıklarından bihaber, üzüle üzüle söylediler: Bu yaz da buraya gelmiye niyetiniz yokmuş!

Hiç olmazsa bir hafta — bir tek hafta! — için gelemez misin, Nadidem?...

Bir yeni «deniz şarkısı» daha besteliyorum. Geçen yıl karanlık bir yaz gecesinde, Karadeniz sahilinde onun şarkısını dinlemiştin. Bu sene de gel ışıklı bir koy sabahı içinde mavi bir denizin ezeli terennümünü dinle!

Gel Nadide, gel! Bir tek güne de razıyım. Seni bir kerecik daha göreyim.

Bir kerecik daha görün ey nur-u çeşm ü can,
Öldürdü hasretin beni, öldürdü hasretin!

XXVI.

Bak bu defa açıkça haber veriyorum sayın bayan: Bu mektubumu aldığınızdan üç, nihayet dört gün sonra beni karşınızda bulacaksınız.

İçimdeki canavar «ben» le pek çok mücadele ettim, nafile! Ona sözum geçmiyor... Çaresiz, yine yüreğini oynatacağım, yine benzin ağaracak, yine rüzgâra tutulmuş; beyaz selvi gibi sallanacaksın, günlerce huzurun kaçacak!

Belki de... Kimbilir.....

Ben deliyim, evet; gerçekten deliyim ben. Benden korkmalısın Nadide. Ben kendi kendimden öyle korkuyorum ki!

XXVII.

Sen ömründe hiç postacı bekledin mi?...

Postacının geleceği saat nasıl beklenir, bunu bilir misin? Nasıl yürek çarparak, göğüse ılık ılık bir şeyler akarak, damarlar karıncalanarak, kafanın içinde renkli bir sis daima ağırlaşarak... Ah, o dakikalar...

Postacının kapı çalışı besbellidir: Zili iki defa üst üste, sert ve acele, çalar. Beklemiye vakti yoktur. Ben o saatlerde daima, sokak kapısının yanındaki yemek odasında ve çok defa da pencerede bulunduğum için, kapıyı daha o çalarken açarım; zarfı elime tutuşturarak acele acele uzaklaşır; başkalarını sevindirmiye gider.

Bu adamın yüzü en yakın bir dost çehresi kadar sevimlidir, cana yakındır. Senden mektup getirdiği günler onun boynuna atılıp o traşı uzamış yanaklarını öpmemek için kendimi nasıl tutabildiğime şaşıyorum!

Uzun zaman senden mektup getirmemişse, içimde ona karşı yavaş yavaş bir hınç uyanır; mamafih bu hınç, onu daha büyük bir sabırsızlıkla, bir humma ile beklemekliğime mâni olamaz.

Sonra yine üstünde senin zarif yazının incilendiği beyaz bir zarf... Ve saadet!... Ve postacıya karşı sonsuz bir muhabbet, bir minnettarlık hissi...

XXVIII.

Geçen mektubumu mektubuna teşekkür etmek için yazmıştım; fakat galiba sana bundan başka şeyler yazdım.

O küçücük mektubundan dolayı bilmem ki sana bir teşekkür borçlu muyum?... Senden iki satırlık bir mektup alabilmek için her seferinde «yazmazsan kendim geleceğim!» diye kabaca tehditler savurmaktan usandım. Ne olur, bir gün de sen kendin bana bir şeyler yazmak iste. İçinden hiç böyle bir arzu gelmiyor mu?

Nadide, sevgili kadınım, senin için nasıl harap oluyorum görmüyor musun?... Anlamıyor musun? Anladığını zannetsen bile, hayır, ben eminim ki anlamıyorsun. Halbuki ben anlamanı istiyorum. İstiyorum ki, hattâ, ben söylemeden anlıyasın. Evet, ben söylemeden anlamalısın; beni her gün, herkesin söylediği harcıâlem kelimeleri tekrarlamak bayağılığından korumalısın.

— Arkası var —

Kulaktan Kulağa

ORHAN SEYFİ ORHON

Orhan Seyfi Orhonun günün vakalarına dair yazdığı fıkraları, istihzaları, hicivleri, tenkidleri bir araya toplıyan bu kitabı okuyunuz!

Fiatı 50 kuruş

Yaylâ Türküsü

Halide Nusret ZORLUTUNA

En ince, en san'atkâr kadın şairimiz Halide Nusret Zorlutuna'nın en seçme şiirlerini bir araya topladığı bu eşsiz şiir mecmuasını bütün edebiyat severlere tavsiye ederiz.

Fiatı 50 kuruş.